

PIKASTI MARTINEC *Tringa ochropus* GNEZDI V SLOVENIJI
 GREEN SANDIPER *Tringa ochropus* BREEDING IN SLOVENIA

Borut Štumberger

UDK 598.2(497.12) "Tringa ochropus"

Meja razširjenosti pikastega martinca poteka na zahodu pri Danski, severna meja doseže Norveško, Švedsko in Finsko (68°N), se nadaljuje skozi območje severne tajge, kjer doseže Pečoro (66°30'N), Ob (64°-65°N), Jenisej (66°30'N), Leno (70°N) ter vzhodno Sibirijo (69°N), vse do reke Kolime. Vzhodna meja poteka ob reki Kolimi do obale Ohodskega morja vzdolž Amurja.

Južna meja gnezditvenega področja je manj poznana in negotova, v bistvu pa se pokriva s severno mejo stepe in poteka od gorovja Sikote Alin, čez srednji tok reke Amur, skozi severno Mongolijo, severno od Bajkalskega in Aralskega jezera in do severne obale Kaspiškega jezera in Črnega morja. Od tod naprej poteka meja vzdolž Donave do Odre in do ravnin na severu NDR in ZRN, do Elbe in vse do zahodne meje. Zunaj tega področja so poznana le redka raztresena gnezdišča.

Nam najbližja gnezdišča so v Avstriji, kjer so pikastega martinca kot gnezdilca odkrili leta 1946 v Lobau pri Dunaju in 1953 leta pri St. Andre an der Traisen.

Trditev, da so gnezdišča pikastega martinca izven te prikazane meje redka, je gotovo resnična. Gnezditev v Jugoslaviji doslej ni bila evidentirana. V Sloveniji pa smo doslej imeli priložnost pikastega martinca opazovati na preletu in redkeje na prezimovanju.

V času od 14.V.1980 pa do srede avgusta (ko pišem ta članek) sem odkril gnezditve pikastega martinca v Gramoznih jamah v Spuhlji pri Ptujju. Pri svojem rednem opazovanju, ko sem jame prvič obiskal, sem 14.V.1980 opazil pikastega martinca, ki je zletel iz vrbovja pri tolmunu. Spočetka sem mislil, da gre za zapoznelega preletnika, ali spolno nezrel osebek, ki jih tu in tam najdem v svojem opazovalnem okolju (Ptujsko polje, Pesniška dolina).

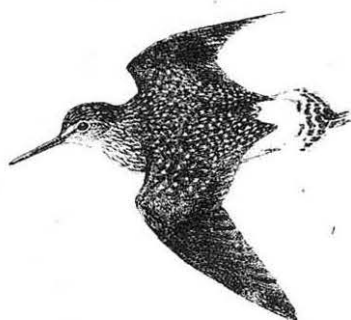
22.V. 1980 sem odšel na isto lokacijo ter ponovno opazil pikastega martinca na istem mestu.

7.VI.1980 sem v neposredni bližini opazil dva, vsaj deset dni stara mladiča. Po razburjenem alarmu staršev sta v trenutku izginila. Po preverjanju v razmaku dveh ur ju nisem več odkril.

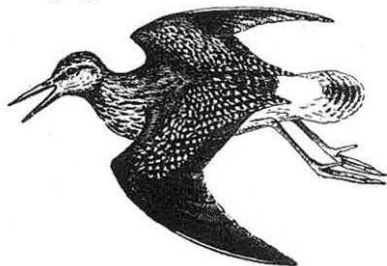
22.VI.1980 so se trije skoraj odrasli mladiči po preplašitvi skupaj z enim od staršev dvignili. Leteli so slabo in kasneje pristali na istem mestu. Razburjenost staršev je zelo padla, kar je v zvezi z možnostjo letenja mladičev.

24.VI.1980 sva s tov. Iztokom Geistrom opazovala kar šest pikastih martincev, od tega očitno štiri slabo letajoče mladiče. Na isti lokaciji, kot omenjena prva dva podatka, sva našla opuščeno sračje gnezdo, v katerem bi martinec prav lahko gnezdil.

2.VII.1980 opaženi poslednjikrat vsi martinci skupaj.

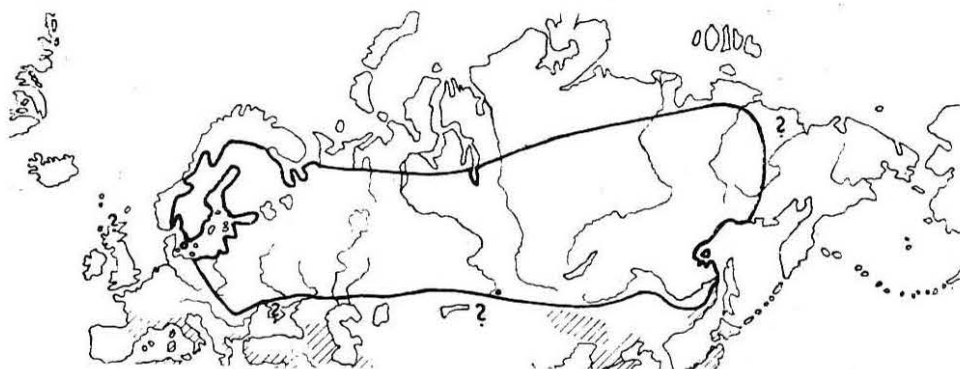

A

B

slika 1: Pikasti A) in močvirski B) martinec (*Tringa ochropus* & *glareola*)
 figure 1: Green A) and Wood B) Sandpiper (*Tringa ochropus* & *glareola*) (Kirchner 1978)

slika 2: gnezditveno področje pikastega martinca v Evraziji (Kirchner 1978)

figure 2: Breeding area of the Green Sandpiper in Eurasia (Kirchner 1978)

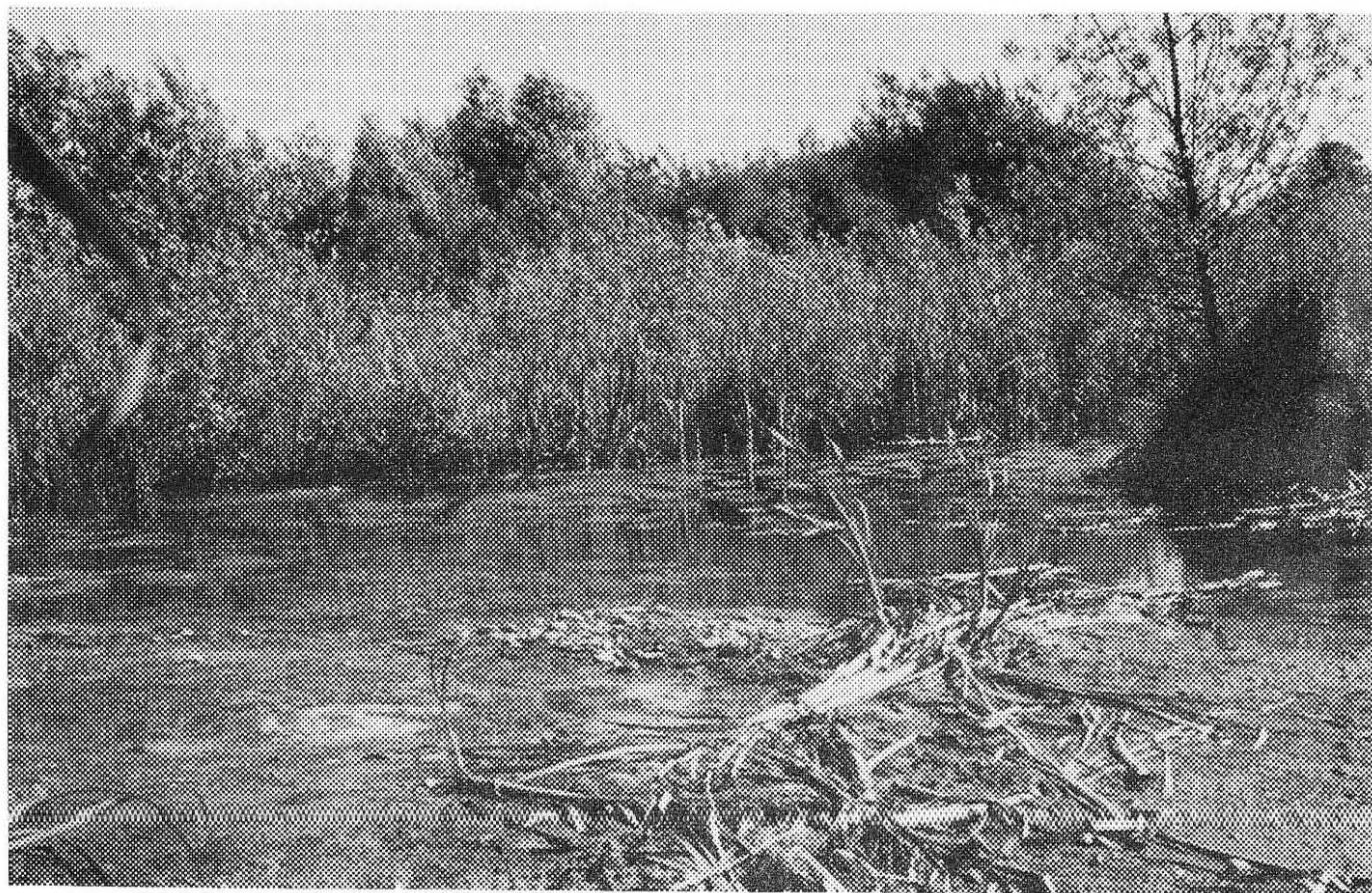
Zanimivo je, da par ni bil občutljiv na motnje in posege v njegovo okolje (gramozne jame so v polovici zravnali z zemljo). Klasični biotop pikastega martinca so stari močvirnati gozdovi. Gramozne jame pa so velike cca. 200x300 m. Poraščene so predvsem z mladim vrbojem, jelševjem in rogozom.

Gnezdilci tega biotopa pa so:

mali ponirek *Podiceps ruficollis*, mala bobnarica *Ixobrychus minutus*, raca mlakarica *Anas platyrhynchos*, zelenonoga tukalica *Gallinula chloropus*, črna lisica *Fulica atra*, mali deževnik *Charadrius dubius*, smrdokavra *Upupa epops*, breguljka *Riparia riparia* (ostalo le pri poskusu), bela pastirica *Motacilla alba*, rjavi srakoper *Lanius collurio*, sraka *Pica pica*, močvirna trstnica *Acrocephalus palustris*, siva penica *Sylvia communis*, prosnik *Saxicola torquata*, repnik *Acanthis cannabina*, ter divja grlica *Streptopelia turtur*.

Še nekaj splošnih podatkov, ki bi lahko pomagali pri morebitni ponovni gnezditvi, predvsem v SV Sloveniji in preletu.

Spola sta v spomladanskem in jesenskem perju enaka. Telo pikastega martinca je

14. Gnezditveni biotop pikastega martinca (*Tringa ochropus*) v Spuhlji pri Ptuj
14. Breeding biotop of the Green Sandpiper at Spuhlja near Ptuj (I. Geister)

nekoliko večje od zelo podobnega močvirskega martinca. Pri vzletu se vidi skoraj črna gornja stran, ki se ostro loči od belega spodnjega dela in trtice. Bele pike na zgornjem delu, ki so značilne za močvirskega, se pri pikastem martincu skoraj ne vidijo.

Če imamo priložnost opazovati oba hkrati, vidimo, da je spodnja stran pikastega martinca skoraj črna, medtem ko močvirskega svetlejša. Na preletu se rad zadržuje na robu strmih obal, jam in močvirskih gozdov ter travnikov. Pikasti martinec prispe na gnezdišče prej kot močvirski ter vali svoja jajca v starih zapuščenih gnezdih drozgov, vran in srak. Gnezdi tudi na starih štorih, izjemoma pa si gnezdo naredi tudi sam. Jajca bi pri nas lahko iskali že od začetka maja naprej. Valilna doba je dvajset do dvaindvajset dni.

Iz vseh navedenih podatkov je brez kakršnegakoli dvoma razvidno, da je pikasti martinec gnezdil v Sloveniji, kar predstavlja po znanih podatkih iz literature najbolj jugozahodno gnezditev v Evropi. Glede na to okoliščino pa bi bilo primerno, da bi se ta enkratni biotop primerno zavaroval.

SUMMARY

The Green Sandpiper (Tringa ochropus) has been found nesting in a sand pit at Spuhlja near Ptuj. Two young birds about 10 days old were found on Jun 7, 1980. Four young ones together with their parents were watched near the pools of the abandoned sand pit, in which willow-trees, alder-trees and reed-mace grow, August 2 being the latest observation date. The Green Sandpiper has not been known to breed either in Slovenia or in Yugoslavia so far. Only two cases are known for Austria. Thus the breeding near Ptuj represents the most southern nesting point of the Green Sandpiper in Europe.

LITERATURA

Kirchner, H. (1978): Bruchwasserläufer und Waldwasserläufer, Die Neue Brehm-Bücherei 309, A. Ziemsen Verlag, Wittenberg Lutherstadt.

Borut Štumberger, 62282 Cirkulane 41

SKRIVNOSTNA FOTOGRAFIJA 4

15. Katera vrsta je to? (I.Božič).
Rešitev prihodnjič.

MYSTERY PHOTOGRAPH 4

15. What is this species? (I.Božič).
Solution in the next issue.